

Kinek a legfontosabb a biztonság? Dél-Korea vezető szerepe az AEO programok kölcsönös elismerésében

A terrorizmus terjedése előtérbe helyezi a globális ellátási lánc biztonságának kérdését. A világkereskedelem vezető régiói a C-TPAT és az AEO programok kidolgozásával és bevezetésével, valamint ezek kölcsönös elismerésével törekcsenek az áruforgalom biztonságának és védelmének biztosítására. A megkötött és tárgyalás alatt levő kölcsönös elismerésről szóló egyezmények számában a vezető helyet Dél-Korea (Koreai Köztársaság) foglalja el. A világkereskedelemben az áruexportban 7., áruimportban 9., míg a szolgáltatások exportjában és importjában egyaránt 9. helyen rangsorolt ország nyilvánvalóan nagy súlyt helyez a nemzetközi ellátási láncban betöltött szerepének megőrzésére. Az AEO programok kölcsönös elismerésére kötött megállapodások adminisztratív akadályt hárítanak el a nemzetközi kereskedelem útjából, párhuzamosan a szabadkereskedelmi megállapodásokkal. Az AEO státuszú gazdasági szereplők számára a cím elnyerése jelentős presztízst kölcsönöz, megbízhatóságuk és stabilitásuk nem csak a hatóságok szemében jelent előnyt, hanem kereskedelmi partnerként is kívánatossá teszi őket. Dél-Korea nemzetközi kereskedelme az elmúlt tíz évben rendkívül dinamikus bővülést mutatott, ami 2014 első hónapjaiban is tovább folytatódni látszik. A kereskedelmi mérleg stabil pozitívumot mutat. Az exportkitettség közel 60%-os és növekvő tendenciát mutat. Az AEO programok széleskörű kölcsönös elismerése minden bizonnyal szerepet fog játszani az ország világkereskedelemben elfoglalt szerepének növekedésében, bár a hatás megítélése még korai lenne.

The spread of terrorism brings forth the issue of global supply chain security. The world's leading trade regions are trying to ensure the security and protection of trade in goods by the introduction, development and mutual recognition of programs such as C-TPAT and AEO. The leading country in number of agreements made/under negotiation on mutual recognition is South Korea (Republic of Korea). As part of the world trade market, South Korea ranks 7th in the export of goods and 9th in the import of goods, and along with being in the top ten for the import and export of services (ranking 9th), places great emphasis on importance to preserve its role in the international supply chain. Mutual recognition of AEO programs help overcome administrative obstacles in the international trade path, parallel with free trade agreements. The operators, by obtaining the AEO status, not only gain considerable prestige, but their reliability and stability, not only in the eyes of the authorities would be an advantage, but as a trading partner also makes them desirable. International trade in South Korea showed a very dynamic growth in the past ten years that has appeared to continue for the first few months of 2014. The balance of trade is steadily positive. The export exposure is nearly 60% and shows a growing trend. Extensive mutual recognition of AEO programs will certainly play a role in the growth of the country's role in the world trade, although judging the impact just yet would be premature.

Biztonsági és védelmi programok

2001. szeptember 11.-e eseményei rádöbbentették a világot a nemzetközi terrorizmus által képviselt veszélyekre. Az ellátási láncok fokozódó globalizációja felhívta a figyelmet a fenyegetettségre, és arra készítette a terrorcselekményeknek leginkább kitett országok hatóságait és a Nemzetközi Vámszervezetet, hogy hatékony intézkedéseket vezessenek be a szállítmányok védelmére.

Elsőként az USA reagált a C-TPAT program bevezetésével, majd, mint az 1. ábra szemlélteti a világkereskedelem vezető régiói és a WCO is folyamatos intézkedésekkel, illetve az AEO programok kidolgozásával igyekeztek garantálni a nemzetközi ellátási láncok biztonságát.

1. ábra: Biztonsági és védelmi programok bevezetése

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008~
WCO					2005.6~ SAFE Framework	2006.6~ AEO Guidelines		
USA	9/11	2002.3~ CSI 2002.4~ C-TPAT 2002.12~ 24-hour Rule	2003.6~ MI			2006.10 SAFE Port Act	2007.8 Implementing Recommendations of the 9/11 Commission Act of 2007 2007.10~ SFI	2008.1 10+2 Proposed Rule 2008.4 Report on SFI to Congress
EC					2005.4 Amend Customs Code			2008.1~ AEO Program 2009.7~ 24-hour Rule
JAPAN	2001.3~ Simplified Import Declaration Program						2007.4~ Authorized Importers' Program 2006.3~ Authorized Exporters' Program 2007.2~ Authorized Warehouse Operators' Program	2008.4~ AEO Programs for Customs Brokers and Forwarders

Forrás: Japan's AEO Program [2008] https://www.intercommerce.com.ph/.../Shinji_Taniguchi...

A szállítmányok tételes átvizsgálása technikailag lehetetlen, az átfogó ellenőrzés időigényessége megbénítaná a nemzetközi kereskedelmet. C-TPAT és az AEO programok arra a megfontolásra épülnek, hogy az áruforgalom jelentős részében ezek az intézkedések egyébként sem szükségesek, mivel a nemzetközi ellátási láncban résztvevő szállítók túlnyomó többsége megbízható. A programok célja a fokozott fenyegetettségek kitett küldemények kiszűrése.

1. táblázat: Működő AEO programok a WCO régiói szerint – 53 ország

WCO régió	Ország	Program neve	Típus
Amerika és a Karib térség	Argentína	Customs System of Reliable Operators (SAOC)	Export
	Kanada	Partners in Protection (PIP)	PIP-Import/export
		Customs Self-Assessment (CSA)	CSA -Import
	Kolumbia	AEO	Import/export
	Costa Rica	Customs Facilitation Programme for Reliable Trade (PROFAC)	Export
	Dominikai Köz-társaság	AEO	Import/export
	Guatemala	AEO	Import/export
	Mexikó	New Programme of Certified Companies (NEEC)	Export
	Peru	Certified Customs User UAC -OEA	Export
USA	Customs-Trade Partnership against Terrorism (C-TPAT)	Import	
Közél-Kelet és Észak-Afrika	Jordánia	Golden List	Import/export
Kelet- és Dél-Afrika	Kenya	AEO	Import/export
	Uganda	AEO	Import/export
Ázsia és a Csendes-óceáni térség	Kína	Classified Management of Enterprises	Import/export
	Hongkong, Kína	Hong Kong AEO Programme	Import/export
	India	AEO	Import/export
	Japán	AEO	Import/export
	Dél- Korea	AEO	Import/export
	Malájzia	AEO	Import/export
	Új-Zéland	Secure Exports Scheme (SES)	Export
	Szingapúr	Secure Trade Partnership (STP)	Import/export
	Thaiföld	AEO	Importers/Exporters, Customs brokers
Európa	Andorra	AEO	
	EU (28 ország)	AEO	Import/export
	Izrael	AEO	Import/export
	Norvégia	AEO	Import/export

Forrás: WCO Compendium of Authorized Economic Operator Programmes 2014 edition [2014]

2014 tavaszára már a világ 53 országa vezetett be AEO vagy ennek megfelelő programot. Az AEO (Authorised Economic Operator), azaz Engedélyezett Gazdálkodó a hatóságok számára megbízható partnernek minősül. A tanúsítvány elnyeréséhez a vállalatoknak igazolni kell, hogy jogkövető magatartást tanúsítanak, gazdálkodásuk és pénzügyeik stabilak, valamint hogy telephelyeik megfelelő biztonságot nyújtanak az általuk feladott szállítmányok biztonságossága tekintetében.

Amennyiben az AEO tanúsítvánnyal rendelkező vállalatok küldeményeinek továbbítását szintén AEO státuszú logisztikai szolgáltatók végzik, úgy az ellátási lánc biztonsága garantálható fokozott hatósági ellenőrzések nélkül is.

A programok kölcsönös elismerése

Az egyes országok által bevezetett programok elősegítik az adott ország biztonságát, ha a program az importra terjed ki, és fokozott biztonságot nyújtanak import partnereiknek az exportra vonatkozó szabályozás esetén.

A globális ellátási lánc biztonsága csak akkor fokozható azonban a szállítmányok fokozott ellenőrzése nélkül, ha az importőrök elismerik azon országok exportőreinek megbízható és biztonságos voltát, amely országok megfelelő AEO programot működtetnek.

A megfelelést a kölcsönös elismerésre vonatkozó tárgyalások hivatottak biztosítani, és a megkötött kölcsönös elismerések igazolják.

A kölcsönös elismerések révén létrejön az országok olyan hálózata, amelynek egymásközi kereskedelme a terrorizmus fenyegetettsége nélkül bonyolódhat.

2. táblázat: Kölcsönös elismerések országonként

Ország	Aláírt	Tárgyalás alatt
Andorra	1	0
Kanada	4	0
Kína	1	3
EU	5	1
Hongkong, Kína	3	1
India	0	1
Izrael	0	1
Japán	6	2
Jordánia	1	0
Dél-Korea	8	2
Malájzia	0	1
Mexikó	1	0
Norvégia	1	1
Szingapúr	4	2
Svájc	1	1
USA	6	1
Új-Zéland	3	1

Forrás: WCO Compendium of Authorized Economic Operator Programmes 2014 edition [2014]

A kölcsönös elismerések számát vizsgálva megállapítható, hogy a vezető szerepet Dél-Korea tölti be ezen a területen. Az ország AEO programja külön hangsúlyozza a Kölcsönös Elismerési Megállapodások fontosságát, és a megkötésükre való törekvést.

Korea a WCO SAFE munkacsoportjában kutatást javasolt a kölcsönös elismerések hatásának kutatására, és 2013 februárjában bemutatta a kutatás koncepcióját az APEC AEO munkacsoportjában.¹

Egyértelműnek tűnik a szándék arra, hogy az ország nemzetközi kereskedelemben betöltött szerepe ne szenvedjen hátrányt a terrorfenyegetettség miatt.

3. táblázat: Dél-Korea Kölcsönös Elismerési Megállapodásai

Időpont	Partnerország
2010. június	Kanada
2010. június	Szingapúr
2010. június	USA
2011. május	Japán
2011. június	Új-Zéland
2014. február	Hongkong, Kína
2014. március	Mexikó
2014. április	Kína ²
tárgyalás alatt	India
tárgyalás alatt	Izrael
tervezett	EU ³

Forrás: WCO Compendium of Authorized Economic Operator Programmes 2014 edition [2014]

A Koreai Köztársaság AEO Programja⁴

Az exportra és importra vonatkozó programot az AEO Enforcement Rule bevezetése indította 2009. 04. 15.-én.

A program résztvevői:

9 típusú operátor kaphat AEO tanúsítványt: exportőrök, importőrök, vámügynökök, szállítmányozók, fuvarozók, légi és tengeri fuvarozók, földi kiszolgálók, raktár üzemeltetők, terminálkezelők.

2012. 04. 01.-én 292 engedélyes volt: 78 exportőr, 80 importőr, 60 szállítmányozó, 11 raktár üzemeltető, 9 fuvarozó, 5 tengeri fuvarozó, 49 vámügynök. Ebből 139 vállalat tartozik a kis – és középvállalat kategóriába.

Az akkreditációs folyamat általános követelményei:

- Jogkövető magatartás
- Belső ellenőrzés
- Pénzügyi stabilitás, fizetőképesség
- Biztonsági menedzsment

Az akkreditáció folyamata:

1. a kérelem beadása – önértékelés, kockázatelemzés, nyilatkozat az AEO menedzsmentről és a belső AEO menedzserről
2. auditálás – okmányalapú és helyszíni érvényesítés
3. az AEO tanúsítvány osztályának megállapítása a megfelelési szint szerint:
 - AA osztály - 90% vagy magasabb
 - A osztály – 80% vagy magasabb
 - vagy további fejlesztési intézkedések előírása
4. az AEO tanúsítvány kiadása, mely 3 évre érvényes és lejárát előtt 6 hónappal meghosszabbítandó, és egy Vámügyfél Koordinátor kijelölése
5. önálló AEO menedzsment és utólagos monitoring
6. megfelelési értékelés, kérésre vagy kiválasztás alapján
 - osztályba sorolás változtatása
 - különös tekintettel az AAA osztály elérésére, melyhez 95%-nál magasabb megfelelés szükséges, és a cégnek rendelkeznie kell más vállalatokkal megosztható legjobb gyakorlati eljárásokkal
 - vagy további fejlesztési intézkedések előírása

Elérhető előnyök

Általános előnyök az AEO státusszal rendelkezők számára: egyszerűsített és kevesebb fizikai ellenőrzés, egyszerűsített vámkezelési folyamat, kevesebb pénzügyi teher. Az előnyök változnak az AEO típusa és osztálya szerint.

Az általános előnyök a következő gyakorlati kedvezményekben öltönek testet:

- Egyszerűsített, illetve kevesebb fizikai ellenőrzés:
 - Gyorsabb, egyszerűbb ellenőrzés
 - Az importőr által választott helyen
- Egyszerűsített vámkezelési eljárások:
 - Vámkezelés kereskedelmi okmányok nélkül
 - Kivétel vámkezelés előtti illetve utáni auditálás alól
 - Nemzetközi repülőtereken kényelmi szolgáltatások a vámkezelésben
 - Önállóan határozhatja meg: alkalmazott vámtarifát, vámengedményeket és mentességeket, részletfizetési lehetőség vámra és adókra
- Kisebb pénzügyi teher:
 - Kivétel a vámbiztosíték nyújtási kötelezettség alól
 - Részletfizetési lehetőség
 - A vámjog megsértése esetén alacsonyabb büntetési tétel

Az AEO presztízse

Az AEO státusz azonban nem csak a hatóságokkal való együttműködésben és az áruforgalom akadálymentesítésében játszik jelentős szerepet, hanem jelentős presztízst kölcsönöz a tanúsítvánnyal rendelkező gazdasági szereplőknek. A státusz elnyerésének feltételei által megkívánt követelmények, a pénzügyi stabilitás, jogkövető magatartás és az emberi és tárgyi erőforrásoknak az ellenőrzött, biztonság tudatos felhasználása, mind olyan kritériumok, amiket a gazdálkodó szervezetek kereskedelmi és szolgáltató partnereikben leginkább becsülnék és keresnek. Az AEO üzleti szempontból is megbízható.

Nem csupán a szállítmányok hosszadalmas és költséges vizsgálata tehát az a faktor, ami AEO státusszal rendelkező partnerrel való szerződésre ösztönöz, hanem a fizetőképes, megbízható üzleti partner iránti igény is. A kölcsönös elismerések révén a saját országában AEO státuszt elérő gazdasági szereplő elsőrendű partnernek minősül a Megállapodások teljes hálózatában, sőt azon kívül is.

Kölcsönös elismerések és szabadkereskedelem

A biztonsági és védelmi előírások gyakorlatilag adminisztratív korlátozást jelentenek a nemzetközi áruforgalom számára. Ha nem is egyenértékű akadály a mennyiségi korlátozásokkal és beviteli tilalmakkal, mivel elvben nem akadályozza meg a kockázatos területekről származó áruk importját, mindenképpen megnehezíti azt. A fokozott biztonsági ellenőrzés hatásában a paratarifális protekcionizmussal állítható párhuzamba; mindkettő késlelteti a szállítmányok megérkezését és addicionális költségeket generál.

A nemzetközi kereskedelem adminisztratív korlátainak eltörlésére irányuló szabadkereskedelmi megállapodások megkötése jelentős eszköz egy ország nemzetközi kereskedelem politikájában az export elősegítésére és az import megkönnyítésére. A Koreai Köztársaság szabad kereskedelmi megállapodások megkötésére való törekvése egyértelműen párhuzamba állítható a kölcsönös elismerések számának növelése iránti igyekezetével.

4. táblázat : Dél-Korea Szabadkereskedelmi Megállapodásai

Hatályban lévő megállapodások	Lezárt megállapodások	Tárgyalás alatt lévő megállapodások	Tervezett megállapodások
Chile FTA	Törökország FTA	Kanada FTA	MERCOSUR TA
Szingapúr FTA	Kolumbia FTA	Mexikó FTA	Izrael FTA
EFTA FTA		GCC FTA	Közép-Amerika FTA
ASEAN FTA		Ausztrália FTA	Malajzia FTA
India FTA		Új-Zéland FTA	
EU FTA		Kína FTA	
Peru FTA		Vietnam FTA	
USA FTA		Indonézia FTA	
		Kína – Japán FTA	
		RCEP	
		Japan FTA	

Forrás: Ministry of Foreign Affairs, Republic of Korea

Gazdasági háttér

A nemzetközi együttműködésre történő erőteljes törekvés okai a főbb külgazdasági mutatók vizsgálatával válnak érthetővé.

Az ország gazdasági fejlődése rendkívül dinamikus. A GDP folyamatos, gyors növekedést mutat, csupán az 1996-os és a 2008-as pénzügyi válságok hatására következett be átmeneti megtorpanás.

Dél-Korea GDP-je több mint megháromszorozódott az utolsó 20 év alatt, exportja pedig majdnem megháromszorozódott az elmúlt évtizedben.⁵

2012-ben a világkereskedelemben áruexportban 7., áruimportban 9., míg a szolgáltatások exportjában és importjában egyaránt 9. helyen rangsorolt ország.

5. táblázat: Dél-Korea nemzetközi kereskedelme

	évenkénti változás %-ban			
	2012	2005-2012	2011	2012
Reál GDP (2005=100)	128	4	4	2
Áruk és szolgáltatások exportja (mennyiség, 2005=100)	172	8	9	4
Áruk és szolgáltatások importja (mennyiség, 2005=100)	152	6	6	3
Áruexport (FOB millió USD)	547870	10	19	-1
Áruimport (CIF millió USD)	519584	10	23	-1
Kereskedelmi szolgáltatás export (millió USD)	110324	13	9	17
Kereskedelmi szolgáltatás import (millió USD)	104872	9	5	5

Forrás: <http://stat.wto.org/CountryProfile/WSDBCountryPFView.aspx?Country=KR&Language=F>

2005 és 2012 között az áruexport volumenének növekedése duplája, az áruimport volumenének növekedése másfélszerese volt a GDP növekedésének, míg értékben mind az áruexport, mind az áruimport két és félszeresére nőtt.

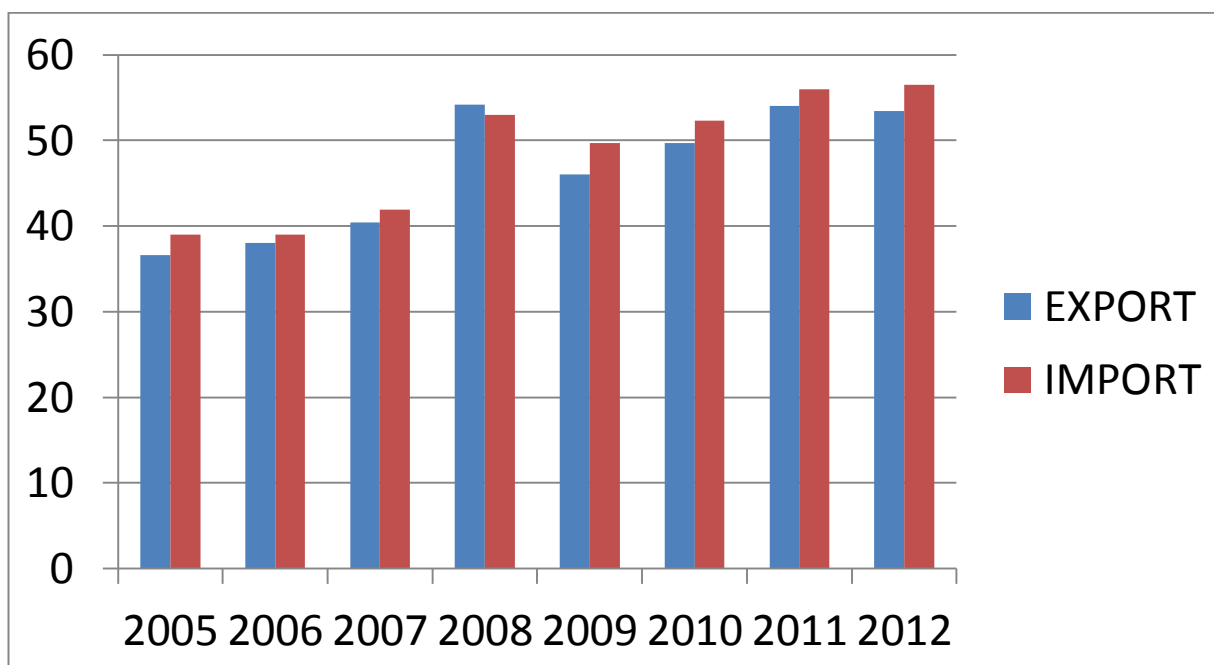
A kereskedelmi szolgáltatások exportjának bővülése még erőteljesebb, a GDP növekedésnek 3,25-szorososa, míg az import oldal 2,25-szoros emelkedést mutat. Az adatok a cserearányok egyértelmű javulását mutatják, ami az áruösszetétel ismeretében nem okoz meglepetést.

Az export oldalon a mezőgazdasági termékek 2,3%-os, a nyersanyagok és energiahordozók 12,6%-os, az ipari termékek pedig 84,4%-os arányt képviseltek 2012-ben.

Az import oldalon 2012-ben az agrártermékek aránya 6,4%, a nyersanyagok és energiahordozók aránya 43,7%, míg az ipari termékek aránya 49,5% volt.⁶

Az 50 milliós népességű ország nemzetközi kereskedelemtől való függősége fokozódik, 2012.-ben a nemzeti össztermék 53,4 százaléka realizálódott külföldön, míg az import aránya a GDP 56,5%-ára rúgott.

2. ábra: Az export és az import aránya a Koreai Köztársaság GDP-jében

Forrás: http://www.oecd-ilibrary.org/economics/country-statistical-profile-korea_20752288-table-kor adatai alapján

Magyar kapcsolatok

Magyarország 1989-ben az egykori szocialista országok közül először vette fel a kapcsolatot a Koreai Köztársasággal. Nam Gvan Pjo, a Koreai Köztársaság budapesti nagykövete az MTI-nek a magyar-koreai diplomáciai kapcsolatok felvételének 25. évfordulója alkalmából adott interjújában kijelentette, hogy Magyarország fontos szerepet tölt be az ázsiai országok kapcsolatépítésében, hídfőszerepet tölthet be Ázsia és Európa között.⁷

A rendszerváltás után kereskedelmi kapcsolataink is látványos növekedésnek indultak a délkelet-ázsiai országok többségével (Neszmélyi 1996). A magyar-dél-koreai kapcsolatok terén is ez volt a jellemző, jóllehet Magyarország és a Koreai Köztársaság közötti gazdasági-kereskedelmi kapcsolatok nem tekintenek vissza hosszú hagyományokra, mivel az a diplomáciai kapcsolatok felvételét (1989. február 1.) megelőzően minimális volt. 1989 után viszont a kétoldalú forgalom erőteljes növekedésnek indult, ezen belül is – különösen uniós csatlakozásunk előtt - elsősorban a dél-koreai szállítások volumene növekedett dinamikusán (Neszmélyi, 2004).

Kereskedelmi forgalmunk egyenlege magyar szempontból erősen negatív, napjainkig jelentős az import többlet.

Konklúziók

A megfelelő biztonsági és védelmi program hiánya adminisztratív akadályt jelent a szabad kereskedelem útjában. A megfelelő AEO program működtetése és a Kölcsönös Elismerési Megállapodások megkötése háríthatja el ezt az akadályt az exportőrök számára, így fontos kiegészítése a Szabadkereskedelmi Megállapodásoknak.

Dél-Korea nyilvánvalóan nagy súlyt helyez a nemzetközi ellátási láncban betöltött szerepére, és nem kívánja azt a terrorizmus fenyegetettsége miatt veszélyeztetni.

Az export és import kitettség növekedése egyértelműen arra motiválja az országot, hogy a felmerülő akadályokat elhárítsa nemzetközi kereskedelme útjából. Főbb kereskedelmi partnerei közül egyedül az Európai Unióval nem sikerült még Kölcsönös Elismerési Megállapodást megkötnie, bár ezt 2009.-ben az AEO program céljai közé sorolta.

A világkereskedelem vezető régióinak biztonságra és védelemre történő erőteljes törekvése okozhat azonban nemkívánatos hatásokat is a magas terrorfenyegetettségnek kitett országok és régiók számára.

Azok a fejlődő országok, amelyek kiindulópontjai és melegágyai a terrorcselekményeknek fokozatosan kiszorulhatnak a biztonságtudatos piacokról. Ennek következtében exportjuk csökkenhet, a globális ellátási láncba történő integrálódásuk megakadhat. Nigéria kőolajexportjának jelentős csökkenése jól példázza a terrorizmus veszélyeit a fenyegetett országok gazdaságára (Neszmélyi, 2012), de a 2011. évi Arab Tavasz által érintett országokban, köztük Egyiptomban is erősödött a vallási alapokon álló radikális szervezetek befolyása, ami azért különösen veszélyes, mert ehhez gazdasági stagnálás és az alacsonyabb színvonalon élő társadalmi csoportok kilátástalanság-érzetének erősödése párosul (Neszmélyi, 2013).

Ez a tendencia károsan hatna ezen országok gazdasági és társadalmi fejlődésére, tovább fokozva az elszegényedést és helyenként a nyomort, ami még nagyobb elkeseredést és kilátástalanságot eredményezhet. A terrorcselekmények kiinduló országai még inkább kiszolgáltatottá válnának, ami nem kedvez a terrorizmus visszaszorításának.

Felhasznált irodalom és források

- Ifj. SIMON GY. (2000): A Dél-Koreai gazdasági csodáról. *Statistikai Szemle* 2000. 5. szám, 353-372. pp.
- LEE, CHUL HUN (2014): *Research on Authorized Economic Operator Mutual Recognition Arrangements Effects*
Submitted by: Korea 2014.05.30. Hozzáférés: http://mddb.apec.org/Documents/2013/SCCP/WKSP1/13_sccp_wksp1_008.pdf (letöltve: 2014. 06. 10.)
- MINISTRY of FOREIGN AFFAIRS REPUBLIC of KOREA (2014). Hozzáférés: http://www.mofa.go.kr/ENG/policy/fta/status/overview/index.jsp?menu=m_20_80_10 (letöltve: 2014.06.10.)
- NESZMÉLYI GY. (2012): Nigéria perspektívái: kibontakozás vagy káosz és terrorizmus? *Nemzet és biztonság*. Biztonság-politikai szemle 2012. 5. évf. 2. szám, 64-71. pp. HU ISSN 1789-5286
- NESZMÉLYI GY. (1996): A magyar külkereskedelem Délkelet-Ázsiában). *Gazdálkodás*, 40. évf. 6. sz., 1996. december, 55. - 60. pp., ISSN 0046-5518.
- NESZMÉLYI GY. (2004): *A Három Egykori Királyság Földje* (A Koreai Köztársaság társadalmi, gazdasági sajátosságai és élelmiszergazdasága) Agroinform Kiadó, Budapest, 2004, 143 p. ISBN 963 502 828 8
- NESZMÉLYI GY. (2013): Az arab tavasz politikai és gazdasági hatásai Egyiptomban. *Kül-Világ*, 2013. 3-4. szám, 14 p. HU ISSN 1785-5284 71-85. pp. Hozzáférés: <http://www.kul-vilag.hu/2013/0304/20130304.pdf> (letöltve: 2014.06.04.)
- SEUNG-HUN CHUN (2010): *Strategy for Industrial Development and Growth of Major Industries in Korea*. Hozzáférés: http://www.kds.re.kr/pds/102/MRDA_2010_4.pdf (letöltve: 2014.06.04.)
- WCO COMPENDIUM OF AUTHORIZED ECONOMIC OPERATOR PROGRAMMES (2014). Hozzáférés: http://www.wcoomd.org/en/topics/facilitation/instrument-and-tools/tools/~/_/media/B8FC2D23BE5E44759579D9E780B176AC.ashx (letöltve: 2014.06.01.)
- WONIK, K. (2009): Rethinking Colonialism and the Origins of the Developmental State in East Asia. in: *Journal of Contemporary Asia*, Vol. 39. No. 3. August, 2009. pp. 382–399.

Hivatkozások

-
- ¹ http://mddb.apec.org/Documents/2013/SCCP/WKSP1/13_sccp_wksp1_008.pdf
- ² http://www.koreatimes.co.kr/www/news/biz/2014/06/488_158491.html
- ³ Dél-Korea AEO programja 2009 óta tervezi az EU-val a Kölcsönös Elismerési Megállapodás előkészítését.
- ⁴ WCO Compendium of Authorized Economic Operator Programmes (2014)
- ⁵ <http://www.csmonitor.com/World/Asia-Pacific/2013/0519/South-Korea-The-little-dynamo-that-sneaked-up-on-the-world>
- ⁶ <http://stat.wto.org/CountryProfile/WSDBCountryPFView.aspx?Country=KR&Language=F>
- ⁷ <http://www.hirado.hu/2014/02/01/del-koreai-nagykovet-magyarorszag-hid-lehet-azsia-es-europa-kozott/>